

ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

PEDAGOGIKA.
WSPÓŁCZESNE PROBLEMY I
PERSPEKTYWY ROZWOJU.

Kraków

29.04.2016 - 30.04.2016

#1

СБОРНИК
НАУЧНЫХ СТАТЕЙ

ПЕДАГОГИКА.
СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И
ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Kraków

29.04.2016 - 30.04.2016

#1

U.D.C. 37+082

B.B.C. 94

Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»

Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103

e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.

Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-

Praktycznej " Pedagogika. Współczesne problemy i perspektywy rozwoju. "

(29.04.2016 - 30.04.2016) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»,
2016. - 92 str.

ISBN: 978-83-65207-80-7

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2016

ISBN: 978-83-65207-80-7

1. Іванчук І.В.	7
ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ	
2. Davitashvili N.	9
ANXIETY AND ITS INFLUENCE ON LANGUAGE TEACHING/ LEARNING	
3. Glubochenko O.V., Bachuk-Ponych N.V.	14
DISCUSSION METHOD IN PRACTICE OF STUDENTS' SCIENTIFIC GROUP	
4. Павловіч Л. І.	17
РОЛЬОВА ГРА ЯК МОГУТНІЙ ФАКТОР ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАП- ТАЦІЇ СТУДЕНТА У НОВОМУ МОВНОМУ ПРОСТОРИ	
5. Сагірова Л.В.	21
ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ УСТНОЙ РЕЧИ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ	
6. Сопіна Я.В., Сопін О.І.	25
ВНУТРІВУЗІВСЬКА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ДО ФОРМУВАН- НЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНО- ГО МИСТЕЦТВА	
7. Маслова О.В., Дрянных Ю.Ю., Титкова Е.В.	28
ФОРМИРОВАНИЕ ТРАЕКТОРИИ РАЗВИТИЯ ЯЗЫКОВЫХ СПОСОБНОСТЕЙ	
8. Нигматуллина Р.И.	32
РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОМПЬЮТЕРНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ	
9. Уразова С.В.	34
ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ КООПЕРАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	
10. Яценко Л.Є.	40
РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ІНФОРМАЦІЙНИХ АНАЛІТИКІВ: ЗАСТОСУВАННЯ МОДИФІКАЦІЙНОГО ВАРІАНТУ МЕТОДУ КЕЙСІВ (CASE-STUDY)	
11. Орехова Л.И., Аллаберенов А.	44
ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ ФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ: СИНТЕТИЧЕСКИЙ ПОДХОД	

Уразова С.В.

Харківський національний
економічний університет
ім. С. Кузнеця

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ КООПЕРАЦІЇ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Ключові слова: мовленнєва стратегія, стратегія кооперації, педагогічний дискурс

Keywords: speech strategy, cooperation strategy, pedagogical discourse

Основним шляхом задоволення таких особистих потреб кожної людини є мова. Мовленнєву комунікацію можна визначити як єдність інформативного та комунікативного компонентів, що виникає у процесі встановлення та підтримання цілеспрямованого, прямого або опосередкованого контакту між людьми за допомогою мови, та є мотивованим процесом взаємодії між учасниками комунікації, спрямованим на реалізацію певної мети за умови наявності зворотнього зв'язку. Характерною тенденцією сучасних лінгвістичних досліджень ефективності комунікативного процесу є вивчення мовленнєвого спілкування, яке базується на плануванні мовленнєвих дій та його аналізу в аспекті загальної стратегії (з огляду на мету) і конкретної тактики (з огляду на досягнення поставленої мети). Стратегічне і тактичне прогнозування вербальних висловлювань постає як свідоме завдання мовця. [4; 1-3].

Комунікативна парадигма є обов'язковою складовою змісту вищої освіти та невід'ємною частиною організації ефективного процесу навчання та набуття професійних навичок, адже в сучасному діловому професійному світі комунікативні вміння ключових. Серед професійних якостей найвище цінують вміння слухати, говорити, переконувати, працювати з різноманітною інформацією, проводити перемовини, координувати свої дії з партнерами, працювати в команді тощо. Різноманітні комуніка-

тивні стратегії, які передбачають планування мовленнєвої поведінки, загальний план мовленнєвих дій, спрямований на досягнення поставлених комунікативних цілей та реалізація цього плану, широко використовуються під час проведення занять у вищих учбових закладах. Кожна мовленнєва стратегія є сукупністю теоретичних ходів, які заздалегідь заплановані промовцем і реалізуються у процесі комунікативного акту, а також спрямовані на досягнення певної комунікативної мети.

Поняття комунікативної стратегії передбачає усвідомлення ситуації в цілому, визначення напрямку розвитку, планування, реалізацію процесу мовленнєвої комунікації залежно від мети, особистості учасників та умов комунікації. Це система ментальних та мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети [1; 1-3]. Сутність застосування комунікативної стратегії полягає в організації мовних дій для певного впливу на співрозмовника у процесі спілкування, щоб їх результатом була зміна значень його релевантних параметрів в потрібному напрямі [3; 42].

Загальновизнаною є типологія комунікативних стратегій, яка базується на діалогічній взаємодії комунікантів за результатом комунікативної події – гармонія або конфлікт. За цією типологією стратегії поділяють на кооперативні та некооперативні. Як стверджує Анохіна В.С., до кооперативних стратегій відносять різні типи інформативних та інтерпретативних діалогів (надання інформації, справжнього стану справ). Некооперативні стратегії включають діалоги, у основі яких лежить порушення правил мовленнєвого спілкування, доброзичливого ставлення та щирості (конфлікти, погрози, прояв агресії) [2; с.64-67]. Кооперативними вважають стратегії: 1) ввічливості, 2) щирості та довіри, 3) близькості, 4) співпраці, 5) компромісу. Їх застосування сприяє ефективній організації мовленнєвої взаємодії, що особливо важливо при організації взаємодії між викладачем та студентами під час навчального процесу. Для реалізації кооперативних стратегій використовують такі основні тактики кооперації: 1) пропозиції, 2) згоди, 3) поступки, 4) схвалення, 5) компліменту.

Комунікація у рамках педагогічного дискурсу має на меті забезпечити соціалізацію нових членів суспільства, становлення особистості в процесі засвоєння знань, цінностей і норм суспільства. Педагогічна комунікація має на меті забезпечити соціалізацію нових членів суспільства, тобто становлення особистості в процесі засвоєння знань, цінностей і норм суспільства. Авер'янова С.В. виділяє три основні види спілкування, характерних для процесу навчання: 1) інформаційне (обмін думками, ідеями, інтересами, почуттями тощо); 2) інтерактивне (взаємодія учасників ситуації); 3) перцептивне (сприйняття та розуміння один одного комунікантами). У такому процесі співробітництва викладач дотримується таких дидактичних положень: 1) процес навчання має бути двостороннім та інтерактивним, за умови спільних дій викладача та студентів, а також студентів між собою; 2) заняття може бути ефективним лише за умови його організації як спільної, пошукової та оцінювальної діяльності; 3) одиницею спілкування є мовленнєва дія, заснована на конкретному комунікативному намірі; 4) основною одиницею комунікації є речення, а одиницею міжособового спілкування виступає діалогічна єдність [1; 2-5].

Стратегії педагогічного дискурсу формуються комунікативними інтенціями, які уточнюють його основну мету: пояснити норми і правила поведінки, які прийняті у світі, організувати діяльність нового члена суспільства щодо залучення його до цінностей і видів поведінки, очікуваних від студента, перевірити розуміння і засвоєння

студентом інформації, оцінити результати тощо. З урахуванням цього виділяють такі основні стратегії педагогічного дискурсу: 1) пояснювальна стратегія, що передбачає послідовність інтенцій, зорієнтованих на інформування адресата, повідомлення йому знань і думок про світ (реалізується у багатьох мовленнєвих жанрах педагогічного дискурсу: від побутової розмови між батьками та дітьми про навколишній світ до філософської бесіди між учителем і його послідовниками за допомогою тактик найменування, описування, інтерпретування, надання визначень, перефразування, абстрагування, узагальнення, конкретизації, наведення прикладу); 2) організаційна стратегія полягає у спільних діях учасників спілкування (реалізується за допомогою тактик привертання уваги, запитання, наказу, прохання, запрошення, дозволу, заборони, заклику); 3) оцінна стратегія відображає суспільну значущість учителя як виразника норм суспільства (реалізується в його праві оцінювати події, обставини, людей, які згадуються та вивчаються у процесі навчання, а також досягнення учня з використанням тактик похвали, компліменту, схвалення, несхвалення, порівняння, протиставлення, докору, осуду, дискредитації, пом'якшення категоричності оцінки); 4) стратегія сприяння полягає у підтримці та виправленні учня і тісно пов'язана з оцінною стратегією, але спрямована на створення оптимальних умов для формування особистості людини і виражається у вигляді позитивного ставлення до адресата (реалізується за допомогою тактик акцентування на позитивній інформації, виправдання, втішання, підбадьорення, заохочення, конструктивна критика); 5) стратегія контролю в основі має складну інтенцію, спрямовану на здобуття об'єктивної інформації про засвоєння знань, сформованість умінь і навичок, усвідомлення і прийняття системи цінностей (для реалізації використовують тактики прямого запитання, каузатив виконання мовленнєвої та немовленнєвої дії, верифікації, провокування, сумніву, уточнення). Такі стратегії і тактики педагогічного дискурсу відображають комунікативну поведінку основного його учасника — вчителя, якому належить ініціативна роль у комунікації. Вони спрямовані на оптимізацію навчального процесу через спілкування і розраховані на активну співпрацю з адресатом [4; 260-275].

Можливість ефективного спілкування у процесі навчання є запорукою формування свідомості та самосвідомості особистості, а також стимулює розвиток особистості в цілому. Отже, основна комунікативна стратегія, яка використовується для реалізації стилів та пріоритетів педагогічного спілкування, є комунікативна стратегія співпраці або кооперації, тому що емоційна сфера пізнавальної діяльності як співробітництва має гарантувати баланс між особистістю комуніканта та середовищем, а також задовольнити власні потреби комуніканта, а, отже, має забезпечити ефективний процес навчання. Отже, основу навчання мають складати навички спілкування, вміння обрати мовленнєві засоби та синтаксичні структури, вміння самостійно приймати рішення з вибору комунікативних засобів та розкриття змісту спілкування. Отже, студенти мають знати не тільки мовленнєвий матеріал, але й володіти ним як засобом спілкування та активно застосовувати та комбінувати мовленнєві компоненти у речення та будувати повідомлення як логічно зв'язану комбінацію речень [1; 83-85].

Характерними рисами тактик, що є частиною стратегії кооперації, є пом'якшення оцінок, акцент на добрі наміри комунікантів, співпереживання, а також інші методи висловлення позитивного ставлення промовця до адресатів. Комуніканти займають позицію терпимості щодо організації співпраці та підтримки коопера-

тивних засад спілкування. Поведінка комунікантів за умови імплементації стратегії кооперації передбачає дотримання загального принципу комунікації: 1) бути зрозумілим, відвертим, ефективним і точним, 2) не робити ніяких незрозумілих, нещирих, безглузвих чи надлишкових мовленнєвих актів. Тому у педагогічному дискурсі за умови імплементації стратегії кооперації для: 1) інформування комунікантів (пояснювальна стратегія) мають бути використані тактики найменування, описування, інтерпретування, надання визначень, перефразування, абстрагування, узагальнення, конкретизації, наведення прикладу; 2) забезпечення спільних дій усіх комунікантів (організаційна стратегія) реалізовується за допомогою тактик привертання уваги, запитання, прохання, запрошення, дозволу, заклику, а не тактик наказу або заборони; 3) оцінки події, ситуації і людей і, що є дуже важливим, аналізу та оцінювання досягнень учня (оцінна стратегія) типовими кооперативними тактиками є похвала, комплімент, схвалення, порівняння та пом'якшення категоричності оцінки на відміну від тактик несхвалення, докору, осуду і дискредитації, що будуть сприяти створенню конфліктних ситуацій; 4) підтримки та виправленні учня з метою створення оптимальних умов для формування особистості людини (стратегія сприяння) високоефективними є тактики акцентування на позитивній інформації, втішання, підбадьорення, заохочення та конструктивної критики; 5) отримання об'єктивної інформації про засвоєння знань, сформованість умінь, навичок і певної системи цінностей (стратегія контролю) можна використовувати тактики прямого запитання, каузації виконання мовленнєвої та немовленнєвої дії, верифікації, уточнення, а не тактик провокування або сумніву, що можуть спричинити конфлікт.

Так як можливість ефективного спілкування, заснованого на співрозумінні, у навчальному процесі є одною з найважливіших умов формування свідомості та самосвідомості студентів, а прагнення до спілкування є одним з найголовніших мотивів спільної практичної діяльності, саме така спільна діяльність викладача та студентів є основою стратегії кооперації у навчальному процесі. Учасники спілкування досягають своєї мети при застосуванні різноманітних комунікативних форм, таких як говоріння, письмо, аудіювання, різноманітні вправи, спрямовані на формування як лінгвістичної, так і комунікативної компетенції [1; 80-82].

Для реалізації пояснювальної стратегії на заняттях з англійської мови можна використовувати такі висловлювання як «Let's start our class...», «Today, we are going to...», «First.... and then / next ...», «From the beginning of the page...»(тактики найменування, конкретизації), «Look at the list of non-progressive verbs. These verbs cannot be used when you want to describe a process at a certain moment...», «Do you understand?» (тактики інтерпретації, перефразування, пояснення) тощо. Організаційна стратегія на заняттях знаходить відображення у використанні таких висловів як «You are welcome to pick two cards...», «It's time to go. It's break-time...»(тактики заклику, запрошення), «Can you join the other group?», «Can / could you give out these papers, please?» (тактика прохання), «Interview someone else, please.», «Stand up and find another partner...», «Who would like to say something?», «Do you agree...?», (тактики запрошення, заклику), «Please, pay attention, everybody!», «So now, listen to...», «I have a question for you...» (тактика привертання уваги).

Застосування стратегії оцінювання має надзвичайно важливу роль у процесі навчання, адже дає можливість не тільки спонукати до подальшої активної участі у

заняттях, зацікавити учнів та позитивно мотивувати їх, але й забезпечити зворотній зв'язок з аудиторією. Серед найефективніших тактик кооперації можна назвати тактики похвали та компліменту, що передбачають використання таких фраз як «Good!», «Excellent!», «Well done!», «Brilliant!». Важливо використовувати фрази «I'm really impressed. I knew you could do it!», «You speak very fluently» для того, щоб зробити комплімент та «That's much better! You're really improving!», «Your marks are getting better all the time.» для порівняння, «I'm afraid that's not quite right», «You can't say that, I'm afraid...», «Good try, but not quite right», «I was a bit disappointed with your efforts...» для пом'якшення категоричності коментарів.

Стратегія сприяння включає тактики втішення та підбадьорювання, які передбачають використання фраз «Don't worry, it'll improve», «Don't worry, I'm sure you'll do better next time.»; для конструктивної критики діяльності використовують фрази «You still have some trouble with pronunciation», «You need more practice with these words», «You'll have to spend some time practising this». Для реалізації стратегії контролю на заняттях необхідно використовувати такі фрази «What's the English word for ...?», «What does ... mean?», «Can you write it on the blackboard, please?» для прямого запиту, «Tell me the difference between A and B, please», «Are you ready?», «Any questions so far?», «Who knows the answer?», «Have you done your homework?» для верифікації або уточнення.

Використовуючи вищезгадані кооперативні стратегії і тактики у рамках педагогічного дискурсу, учасники спілкування у рамках занять з іноземних мов досягають своєї мети, застосовуючи різноманітні комунікативні форми, такі як говоріння, аудіювання, читання, письмове спілкування, виконання різноманітних вправ, орієнтованих на формування лінгвістичної та комунікативної компетенцій. Процес співробітництва при цьому включає комплекс засобів, спрямованих на досягнення спільної мети зусиллями усіх учасників комунікації.

Отже, вдало обрані комунікативні стратегії та тактики забезпечують досягнення комунікативної мети найбільш оптимальним шляхом. Загальний характер комунікації та її результат залежать також від комунікативної налаштованості комунікантів. Взаємодія комунікативних партнерів у цьому разі характеризується підтвердженням взаємних рольових очікувань, швидким формуванням у них спільної картини ситуації та емпатією один до одного. Кооперативними вважають стратегії ввічливості, щирості та довіри, близькості, співпраці, компромісу та інші, що сприяють ефективній організації мовленнєвої взаємодії. Для реалізації кооперативних стратегій використовують тактики кооперації: пропозиції, згоди, поступки, схвалення, компліменту тощо.

Література

1. Аверьянова С.В. Коммуникативные стратегии при обучении устному деловому общению на занятиях по иностранному языку в высшей школе // Российский внешнеэкономический вестник. – 2013 – № 3 – Режим доступа: <http://cyberleninka.ru/article/n/kommunikativnye-strategii-pri-obuchenii-ustnomu-delovomu-obscheniyu-na-zanyatiyah-po-inostrannomu-yazyku-v-vysshey-shkole>
2. Анохина В.С. Стратегии и тактики коммуникативного поведения в малой социальной группе (семье) // Вестник Ставропольского государственного уни-

верситета. – Ставрополь, 2008 – №56– Режим доступа: <http://vestnik.stavsu.ru/56-2008/11.pdf>

3. Сухих С.А. Прагмалингвистическое моделирование коммуникативного процесса / С.А. Сухих, В.В. Зеленская.– Краснодар: Кубанск. гос. ун-т, 1998. – 159 с.
4. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посібник [Електронний ресурс] – 2010. – Режим доступу: <http://filex-ie.ru/default/>